

Kom erbij en doe mee:

Samen tegen eenzaamheid

Beleidsplan 2019-2022

Coalitie Erbij Almelo

coalitie
erbij

Aanleiding

In Almelo is 44% van de inwoners van 19 jaar en ouder eenzaam, waarvan 10% ernstig eenzaam (RIVM, 2016). Van de personen die aangeven eenzaam te zijn, is 43% sociaal eenzaam en 33 % emotioneel eenzaam (RIVM, 2016). Meer informatie over de gemeentelijke cijfers per wijk treft u aan in bijlage 1.

Eenzaamheid is een groot en complex probleem. Met name bij het ouder worden neemt de eenzaamheid toe.

De ambitie van het college van burgemeester en wethouders is om de ernstige eenzaamheid te verlagen van 10% nu in 2019, naar 8 % in 2022.

De gemeente heeft een intentieverklaring dementie vriendelijke gemeente ondertekend.

De problematiek van eenzaamheid en dementie heeft voor een groot deel betrekking op dezelfde doelgroep, de ouderen. Daarom hebben we ook vaak te maken met dezelfde professionele- en vrijwilligersorganisaties.

Dit beleidsplan gaat uit van een integrale aanpak van de eenzaamheids- en dementieproblematiek door een goede samenwerking met het bedrijfsleven en andere partners en afstemming van activiteiten.

Eenzaamheid:

Wat is eenzaamheid?

Voordat we verder ingaan op de situatie in de gemeente Almelo staan we stil bij een aantal begrippen en wat achtergrondinformatie over eenzaamheid.

Definitie eenzaamheid¹

Eenzaamheid: *“het subjectief ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties”*.

Eenzaamheid is een gevoel en een subjectief gegeven. Men is zelf niet tevreden over de aard en de kwaliteit van de relaties die de persoon zou willen hebben.

In de wetenschap wordt er onderscheid gemaakt in:

emotionele eenzaamheid (gemis aan intieme relaties);

sociale eenzaamheid (gemis aan betekenisvolle relaties om je heen);

existentiële eenzaamheid (*Mensen vinden geen antwoord op zijnsvragen en zijnskwesties. Zij hebben, naar eigen idee, een onvoldoende zinvol leven*).

Mensen die eenzaam zijn, hebben verschillende overlevingsstrategieën om om te gaan met hun gevoelens. Bij elke strategie past een andere interventie² van professional en/of (gespecialiseerde) vrijwilliger. Er is verschil tussen eenzaamheid en sociaal isolement. Bij het laatste gaat het om het objectief vaststellen van een klein netwerk van sociale relaties (Hortulanus et al, 2006).

Het aantal ouderen stijgt de komende jaren fors en daarmee ook de eenzaamheidsproblematiek. De ambitie van het college van Almelo is het eenzaamheidspercentage van 46% bij 65 jaar en ouder de komende jaren te stabiliseren dan wel te verlagen ondanks de toename van het aantal ouderen.

Intussen is ook aangetoond dat eenzaamheid leidt tot gezondheidsproblemen waardoor het een maatschappelijk probleem is en de aanpak urgent wordt. Door eenzaamheid vroegtijdig te signaleren en aan te pakken, wordt voorkomen dat personen in de zorg komen en levert dit op termijn gezondheidswinst op. En dus minder kosten voor de zorg.

Dit maakt ook dat het niet alleen een gemeentelijk probleem is maar een landelijke aanpak vraagt. Dit heeft geleid tot de landelijke coalitie Een tegen eenzaamheid. Deze landelijke aanpak

¹ “Zicht op eenzaamheid. Achtergronden, oorzaken en aanpak” (2007, Tilburg, T & Jong Gierveld, J.)

² “Sociaal isolement bij ouderen. Op weg naar een Rotterdamse aanpak” (2011, Machielse, A. en Hortulanus, R.)

voorziet in het bevorderen van breed samengestelde lokale coalities die zich hard gaan maken voor een duurzame aanpak van eenzaamheid.

In het coalitieakkoord 2018-2022 van de gemeente Almelo is opgenomen:

“Om onze drie ambities, kwaliteitsimpuls door innovatie, bieden van goede zorg en uitkomen met rijksmiddelen, te realiseren treffen wij een pakket aan maatregelen. Dit doen wij onder andere door goede zorg en aandacht voor ouderen in de strijd tegen eenzaamheid en maatschappelijk isolement”.

In de gemeente Almelo kennen we sinds 2018 een lokale coalitie Kom Erbij. Die heeft zich in eerste instantie gericht op het organiseren en afstemmen van activiteiten in het kader van de Week tegen de Eenzaamheid.

Dit was een zodanig succes dat is besloten de samenwerking ook na de Week van de Eenzaamheid voort te zetten als lokale werkgroep Kom Erbij, één tegen eenzaamheid om zich voornamelijk meer te richten op het beleid en anderzijds zich te richten op het afstemmen van activiteiten.

Dit heeft ertoe geleid dat er een subwerkgroep beleid Kom Erbij tot stand is gekomen die dit beleidsplan vorm heeft gegeven.

Dementie

Dementievriendelijke gemeente

Almelo heeft de intentieverklaring Dementievriendelijke samenleving Twente in maart 2016 ondertekend. Het aantal mensen met dementie neemt de komende jaren toe. Een op de 5 mensen krijgt dementie.

Aantal mensen met dementie per gemeente)³

	2018	2020	2025	2030	2040	2050
Almelo	1100	1200	1300	1500	1900	2200

Voor de mensen met dementie, maar ook voor de mantelzorgers is het van belang dat ze mee kunnen blijven doen aan (maatschappelijke) activiteiten en dat de omgeving voor de mensen met dementie veilig is. Maar wat is een dementievriendelijke gemeente? ⁴Op de website www.samendementievriendelijk.nl wordt het als volgt beschreven:

In een dementievriendelijke gemeente:

- kunnen mensen met dementie zo lang mogelijk mee blijven doen in de samenleving
- maakt de gemeente begeleiding op maat mogelijk voor mensen met dementie en hun mantelzorgers.
- vergroot de gemeente de kennis van dementie binnen de eigen organisatie en de gemeenschap, bijvoorbeeld door het aanbieden van trainingen: “Omgaan met dementie”.

Mensen met dementie willen na de diagnose hun leven voortzetten. Er is behoefte aan mogelijkheden om onder de mensen te blijven en een actief leven te blijven leiden.

Het is de taak van de gemeente (Wmo), de ziektekostenverzekeringen en de zorgorganisaties om de begeleiding, opvang en de zorg voor mensen met dementie en hun mantelzorgers goed te regelen.

Maar in de beginfase van het dementeringsproces is over het algemeen (nog) geen (geïndiceerde) zorg of opvang nodig. In deze fase willen mensen hun vertrouwde, dagelijks leven voortzetten.

Dat betekent dat inwoners, organisaties, de huisarts en de gemeente in de dagelijkse praktijk steeds meer te maken krijgen met dementie. Daarbij is hulp van de omgeving en de gemeente nodig. Dementie komt het meest voor onder ouderen en met het toenemen van het aantal ouderen neemt ook het aantal personen met dementie toe.

³ Cijfers 2018-2050 (Factsheet Alzheimer Nederland: <https://www.alzheimer-nederland.nl/sites/default/files/directupload/factsheet-dementie-per-gemeente.pdf>)

⁴ “maar wat is een dementievriendelijke samenleving”(www.samendementievriendelijk.nl)

We sluiten aan bij de landelijk aanpak die in het landelijk Actieprogramma Een tegen Eenzaamheid⁵ staat beschreven.

Deze is gebaseerd op 5 pijlers. Deze betrekken we bij de uitwerking van ons beleidsplan. Het gaat hierbij om de volgende pijlers:

1. Bestuurlijk commitment
2. Creëer een sterk netwerk
3. Betrek mensen, eenzamen zelf
4. Werk aan duurzaam aanpakken
5. Monitoring en evaluatie

Doel van dit landelijke actieplan is:

1. Het signaleren en bespreekbaar maken van eenzaamheid
2. Het doorbreken en duurzaam aanpakken van eenzaamheid.

Het Ministerie van VWS ondersteunt de oprichting van lokale coalities tegen eenzaamheid en stelt adviseurs beschikbaar voor gemeenten die zich hierbij aan willen sluiten. Gemeente Almelo heeft besloten zich hierbij aan te sluiten. Dit beleidsplan is (mede) tot stand gekomen door de ondersteuning van de adviseur van VWS.

Wat is de situatie in Almelo

Probleemstelling

Verschillende organisaties zetten zich actief in voor ouderen, eenzaamheid en dementie. Niet alle organisaties zijn aangesloten bij de lokale coalitie. Bovendien voorziet het landelijk actieplan in het betrekken van bredere groepen van de samenleving zoals het bedrijfsleven en de inwoners. Geconstateerd is verder dat men niet altijd van elkaars activiteiten en interventies op de hoogte is waardoor er soms dubbeling van activiteiten en interventies is. Er wordt nog te weinig met elkaar samengewerkt en afgestemd. Eenzaamheid en dementie zijn complexe problemen en kennen verschillende gezichten.

Er is gebrek aan kennis bij vrijwilligers, professionals en inwoners over:

- het herkennen en signaleren van eenzaamheid en (beginnende) dementie;
- de benadering en hoe het probleem bespreekbaar te maken;
- de inzet en de effecten van de verschillende interventies;
- de eenzaamheid onder de diverse doelgroepen (ouderen, jongeren allochtonen, mantelzorgers, psychisch kwetsbaren) en het bereiken van de diverse doelgroepen;
- de oorzaken van eenzaamheid. Eenzaamheid is vaak geen op zichzelf staand probleem maar onderdeel van meerdere problemen (armoede, analfabetisme, kantelmomenten in het leven, gebrek aan sociale vaardigheden, beginnende dementie).

Conclusie:

1. We hebben een coalitie, maar het is wenselijk dat die breder wordt samengesteld met het bedrijfsleven en andere partners.
2. Het ontbreekt aan kennis over aanpak eenzaamheid (zie ook dossier "Wat werkt bij de aanpak van eenzaamheid" van MOVISIE⁶)
3. Er wordt samengewerkt, maar die kan nog worden versterkt op gemeentelijk en op wijkniveau.
3. We werken (nog) niet samen vanuit een gezamenlijke visie op eenzaamheid en dementie en een ketenaanpak.
4. Eenzaamheid en dementie is nog te weinig op het netvlies van organisaties, bedrijfsleven en inwoners.

Ketenaanpak

We gaan werken volgens de ketenaanpak en kiezen voor een lerende aanpak.

⁵ "Actieprogramma Eén tegen eenzaamheid (2018, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport)

⁶ "Wat werkt bij de aanpak van eenzaamheid", (2016, van de Maat, Jan Willem)

Het is belangrijk dat de samenwerking tussen professionals en vrijwilligersorganisaties wordt verbeterd zodat men beter gebruik van elkaar kan maken. Iedere organisatie geeft aan waar zij goed in is zodat er niet hetzelfde wordt gedaan, maar organisaties elkaar gaan aanvullen. Datgene wat de inwoner wil staat centraal. De komende jaren willen wij het aantal signaleerders uitbreiden (denk aan het betrekken van het bedrijfsleven, winkeliers, woningbouwcorporaties, maatschappelijke partners, de huisartsenzorg, inwoners). Door zo vroeg mogelijk te signaleren, denken we meer gebruik te kunnen maken van de voorliggende voorzieningen en voorkomen we duurdere zorg.

Er moet een logische opvolging ontstaan van voorlichting en informeren, naar signaleren (eventueel verwijzen), activeren en een persoonlijk plan op maat. Door vroeger eenzaamheid te signaleren, hopen we te bereiken dat het percentage ernstig eenzamen op den duur daalt.

De ketenaanpak eenzaamheid/dementie ziet er schematisch dan als volgt uit:

Hoofdoelen:

Voor de langere termijn formuleren we de volgende doelen:

1. Voorkomen en verminderen van eenzaamheid onder de inwoners van Almelo.
2. Het stimuleren van dementievriendelijke leefomgeving en -organisaties.
3. Het op een structurele wijze verbeteren van de leefbaarheid van eenzame mensen op een manier die verbinding bevordert op de lange termijn.

Subdoelen 2019-2022

In de periode 2019-2022 willen we dit realiseren door middel van:

1. het realiseren van een brede lokale coalitie tegen eenzaamheid;
2. een pilot om de ketenaanpak te ontwikkelen van signaleren naar aanpak van eenzaamheid en (beginnende) dementie, volgens de lerende aanpak, de werkzame elementen te verzamelen en later uit te rollen naar andere wijken;
3. het organiseren van voorlichting en scholing gericht op signaleren, bespreekbaar maken en het inzetten van de juiste interventies;
4. het bevorderen van samenwerking en afstemming van interventies en activiteiten op bovenlokaal, gemeentelijk en wijkniveau ten aanzien van aanpak eenzaamheid en dementie.
5. het bevorderen dat eenzaamheid en dementie op het netvlies van de organisaties en de samenleving blijft.
6. het organiseren van (nieuwe) activiteiten voor eenzamen en mensen met dementie.
7. het verkennen van mogelijkheden voor het instellen van een lokaal meldpunt.

Uitwerking.

Ad. 1 Vorming brede coalitie die zich inzet voor een duurzame aanpak eenzaamheid.

Voor het creëren van een breed draagvlak gaan we diverse stakeholders benaderen uit zowel de profit als de non profit sector als vrijwilligersorganisaties op het terrein van wonen, zorg, welzijn en het bedrijfsleven. Zo mogelijk maken we gebruik van het netwerk van de landelijke coalitie Een tegen eenzaamheid. Vervolgens organiseren we een startconferentie aanpak eenzaamheid

Almelo met als doel bij de partners instemming en medewerking te verkrijgen voor de uitvoering van het plan.

Ad. 2. Ontwikkelen van een pilot ketenaanpak in de wijk

Om ervaring op te doen met de ketenaanpak eenzaamheid en dementie willen wij door beter signaleren en het werken met een meldpunt komen tot maatwerk. Dit doen we in samenwerking met andere partners in de wijk zoals inwoners, ondernemers, zorgverleners.

Via de lerende aanpak willen we de ontwikkelde ketenaanpak uitproberen in twee wijken in de vorm van een pilot. De pilot wordt tussentijds geëvalueerd. De werkzame elementen worden verzameld met als doel deze te gebruiken bij de uitrol van de aanpak in de andere wijken.

Voor beide wijken wordt een plan van aanpak gemaakt bestaande uit de volgende elementen:

- analyse van cijfers over eenzaamheid in de wijk (zie risicoprofielen, toolkit Een tegen Eenzaamheid).
- voorlichting, informeren en scholing van betrokken partijen m.b.t. eenzaamheid en dementie;
- inventarisatie wie doet wat in de wijk en welke activiteiten zijn er en eventueel wat er ontbreekt;
- verkennen instellen vorm van meldpunt;
- organiseren van bijeenkomst voor de wijk c.q. buurt;
- ruimte geven aan buurtinitiatieven gericht op voorkomen of aanpak van eenzaamheid en initiatieven op het gebied van een dementievriendelijke samenleving.
- het voeren van casusbesprekingen.

Ad 3 Het organiseren van voorlichting en scholing

Er wordt een voorlichtingsplan opgesteld voor de periode van drie jaren. Hierbij betrekken we zoveel mogelijk de eenzame personen zelf. Dit kan eventueel ook in bovenlokaal verband opgepakt worden. In overleg met betrokken partijen wordt een scholingsplan opgesteld voor vrijwilligers en professionals.

Ad 4. Bevorderen van samenwerken en afstemming interventies en activiteiten.

Dit gaan we doen door middel van een of twee keer per jaar organiseren van een bijeenkomst waar een bepaald thema centraal staat. Streven is te komen tot een effectieve aanpak, gericht op preventie en maatwerk. Er moet een actuele sociale kaart zijn.

Ad 5. Eenzaamheid op het netvlies van organisaties en de samenleving

Er wordt jaarlijks aangesloten op landelijke campagnes gericht op eenzaamheid en dementie zoals de landelijke Week tegen eenzaamheid en de WereldAlzheimerdag.

Ad.6. Organisatie van (nieuwe) activiteiten in het kader van eenzaamheid en dementie

Hiervoor wordt jaarlijks een activiteitenplan opgesteld of een bijdrage gegeven aan partners die passende activiteiten aanbieden. Bij het activiteitenplan wordt gespecificeerd naar doelgroepen en daarbij passende interventies of activiteiten. Er moet sprake zijn van vernieuwing waarbij gebruik kan worden gemaakt van de verbetertool van MOVISIE.

Ad 7. Verkenning lokaal meldpunt

De mogelijkheid voor het instellen van een lokaal meldpunt wordt verkend waarbij rekening wordt gehouden met de al bestaande structuren.

Tijdpad:

2019.	Startconferentie eenzaamheid Vorming brede coalitie Start pilot Inventarisatie scholingsbehoefte Voorlichtingsplan maken en uitvoeren
21 september 2019	WereldAlzheimerdag
1 tot 9 oktober 2019	Week tegen de eenzaamheid

2020	Tussentijdse evaluatie pilot en voortgang beleidsplan Netwerkbijeenkomst Activiteitenplan opstellen en uitvoeren
2019-2022	Scholingsplan uitvoeren Aansluiten bij landelijke campagnes eenzaamheid en dementie Verzorgen voorlichting Activiteitenplan opstellen en uitvoeren
2021	Evaluatie pilot en voortgang beleidsplan Aanbevelingen voor uitrol in andere wijken maken Netwerkbijeenkomst Activiteitenplan opstellen en uitvoeren
2022	Uitrol werkzame bestanddelen in andere wijken Netwerkbijeenkomst

Financiën 2019-2022

Voor de uitvoering van dit programma zijn financiële middelen nodig.
Deze worden begroot op € 65.000, = .
Begroting ziet er globaal als volgt uit:

Startconferentie	€ 2.000, =
Activiteiten Week tegen eenzaamheid	4.000, =
Deskundigheidsbevordering	3.000, =
Publiciteit	2.000, =
Netwerkbijeenkomsten	3.000, =
Meldpunt	2.000, =
Bevorderen activiteiten ouderen/eenzaamheid/dementie	34.000, =
Buurtinitiatieven	5.000, =
Uitrol aanpak andere wijken	5.000, =
Onvoorzien	5.000, =

Van de gemeente wordt een bijdrage van € 50.000,-- gevraagd, verspreid over de periode 2019-2022. Dit bedrag is reeds gealloceerd tijdens de begrotingsbehandeling 2019.
De coalitiepartners leveren een bijdrage door, ofwel de inzet van menskracht of de financiering van activiteiten en initiatieven.

Almelo, 7 mei 2019

Coalitie Erbij Almelo

Bijlage 1

Cijfers eenzaamheid Almelo RIVM (2016)

Ned. /Gemeente	% matig tot	% ernstig	% sociaal	% Emotioneel
	ernstig	eenzaam	eenzaam	eenzaam
	eenzaam			
Nederland	44	10	44	32
Almelo	44	10	43	33

Wijken/buurtten Almelo	% matig tot	% ernstig	% sociaal	% Emotioneel
	ernstig	eenzaam	eenzaam	eenzaam
	eenzaam			
Kerkelanden	61	21	57	46
Ossenkoppelerhoek-Midden-Zuid	59	18	54	45
Wester-Sluitersveldlanden	56	18	51	45
Witvoet en omgeving	55	16	51	42
Aalderinkshoek Noordwest	55	15	51	41
Nieuwstraat en omgeving	54	16	51	41
Beeklust	54	15	50	41
Achterlanden en omgeving	54	16	50	42
Drakenstyn en omgeving	54	16	50	42
Ulk en omgeving	53	14	49	42
Wonde en omgeving	53	16	50	42
Riet Zuid	53	16	49	42
Ossenkoppelerhoek-Midden-Noord	52	15	49	41
Binnenstad-Zuid	51	14	48	41
Djkstraat en omgeving	51	14	50	37
Boomplaats	51	14	47	39
Nieuwland	51	14	48	39
Riet `Noord	50	14	47	40
Rumerslanden	51	14	48	39
Java en omgeving	50	14	47	39
Ossenkoppelerhoek-Oost	50	13	47	38
Binnenstad-Noord	49	12	46	38
Havezathe	47	11	45	35
Arendsboer en omgeving Zuid	47	12	45	35
Aalderinkshoek Zuidwest	46	9	42	35
Ossenkoppelerhoek-West	45	10	42	34
Arendsboer en omgeving Noord	45	11	42	34
Bornesestraat en omgeving Midden	44	10	43	33
Hofkamp West	44	9	42	34
Hofkamp -Oost	42	9	40	32
Bornsestraat en omgeving Zuid	42	9	40	31

